

Öt év viszonylatában
a fővárosi fenntartású szakiskolai tanulók
gyenge teljesítményének okai

Kérdőíves vizsgálat értékelése

Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai
és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet

2009. október

Összeállította
Dr. Majoros Anna
Südi Ilona

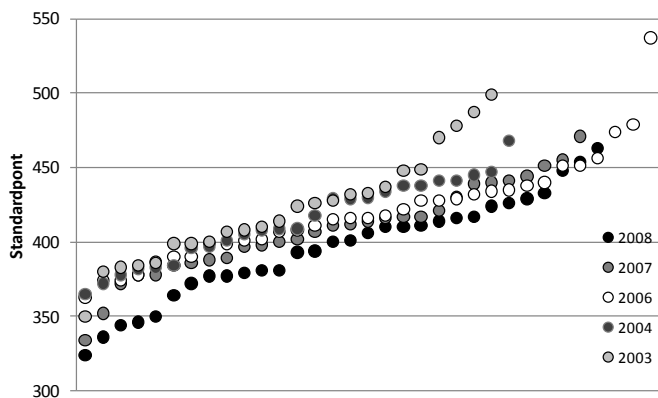
Lektorálta
Török József

Tartalom

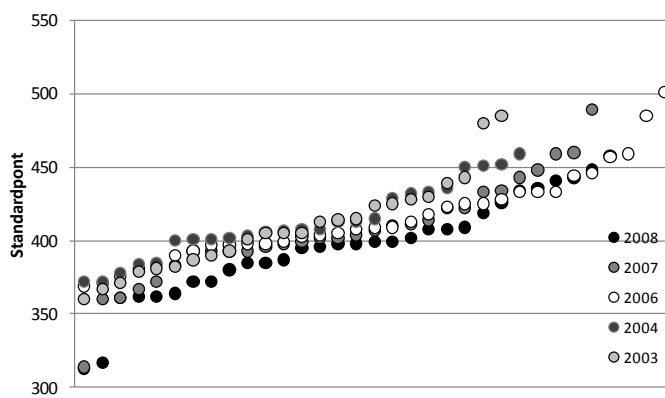
1. A szakiskolai mutatók változása az elmúlt öt évben	4
1.1. A szakiskolai osztálylétszám változások	4
1.2. A tanulmányi eredmény változásai	5
1.3. A lemorzsolódás változásai	6
1.4. Csoportbontás	7
1.5. A tanárok végzettsége.....	7
1.6. A szakiskolai tanulók családi háttere	8
2. A szakiskolák fejlesztési lépései	9
2.1. A fejlesztés eddigi jellemzői	9
2.2. A vizsgált iskolák részvétele a központi Szakiskolai Fejlesztési Programban	10
2.3. A segédeszközök felhasználási gyakorisága	11
3. A gyenge teljesítményhez vezető okok	12
3.1. Okok tanári szemmel	12
3.2. Az elemzésből összefoglalható okok - mint továbbfejlesztési lehetőségek	13
4. Melléklet.....	15

1. A szakiskolai mutatók változása az elmúlt öt évben

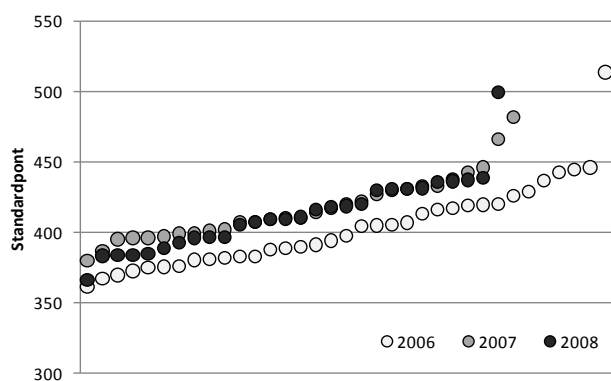
Az országos kompetenciamérés szakiskolai matematikai eszköztudás és szövegértés eredményeinek ismeretében (1-2. ábra), valamint a 9. évfolyamos bemeneti mérés (3-4. ábra) teljesítményei alapján vált szükségessé a Fővárosi Önkormányzat által fenntartott intézményekben a szakiskolai tanulók gyenge teljesítményének vizsgálata.

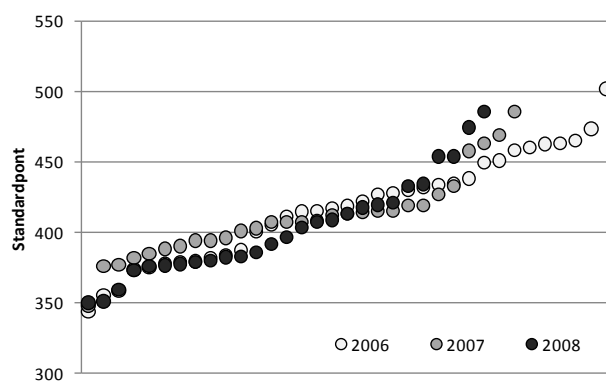
1. ábra. A szakiskolai matematikateljesítmények alakulása az országos kompetenciamérések során

2. ábra. A szakiskolai szövegértés-teljesítmények alakulása az országos kompetenciamérések során

3. ábra. A szakiskolai matematikateljesítmények alakulása a bemeneti mérések során

4. ábra. A szakiskolai szövegértés-teljesítmények alakulása a bemeneti mérések során

Az elektronikus formában történő kérdőíves adatszolgáltatást 27 fővárosi fenntartású oktatási intézmény végezte el, amelyek rendelkeznek vagy rendelkeztek szakiskolai osztállyal. Egy intézmény, a Hallássérültek Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthona adatai a vizsgálati cél szempontjából nem kerültek összesítésre (1. és 2. sz. melléklet).

1.1. A szakiskolai osztálylétszám-változások

A vizsgált időszakban (2003/2004.-2007/2008. tanév) mind a 9., mind a 10. évfolyam szakiskolai osztályainak darabszáma és a benne tanulók létszáma, ha mérsékelten is, de nőtt (14 illetve 13 osztály) (1. táblázat). Tehát a szakiskolai képzésre való odafigyelésnek az eredményei pozitív elmozdulást hoztak. Az osztályok átlagos létszáma 9. évfolyamon 26-28 fő, 10. évfolyamon 22-23 fő, ami ugyan a minimális osztálylétszámnál sajnos alacsonyabb, de a létszám a közvéleményben elterjedt szakiskolai nagy lemorzsolódások ellenére 10. évfolyamra elég jól tartja magát.

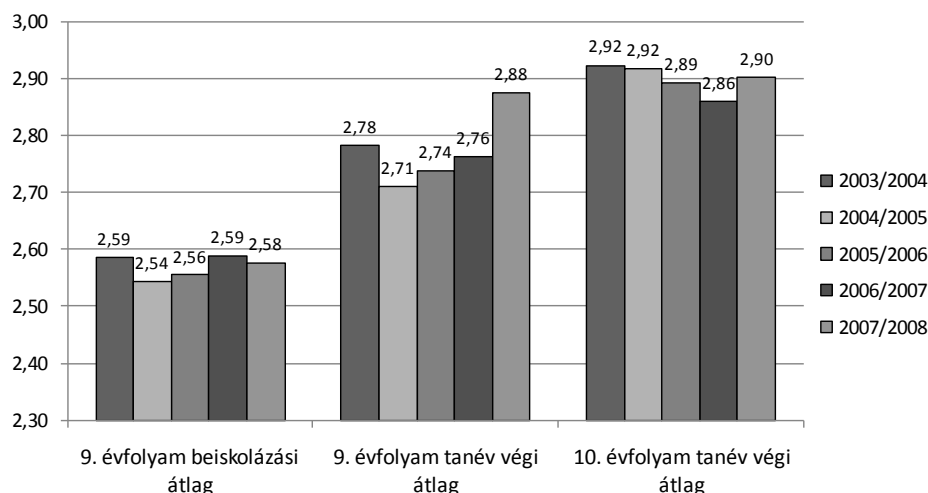
1. táblázat. A vizsgálatban érintett tanulók és osztályok adatai

	9. évfolyam					10. évfolyam				
	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Tanulói létszám (fő)	1173	1304	1343	1355	1450	869	927	988	1033	1185
Osztályok száma (db)	42	46	48	52	56	39	41	43	44	52
Átlagos létszám (fő/osztály)	28	28	28	26	26	22	23	23	23	23
Min. átlagos osztálylétszám (fő)	17	24	21	22	20	16	16	13	18	16
Max. átlagos osztálylétszám (fő)	34	37	35	36	35	31	34	30	30	29

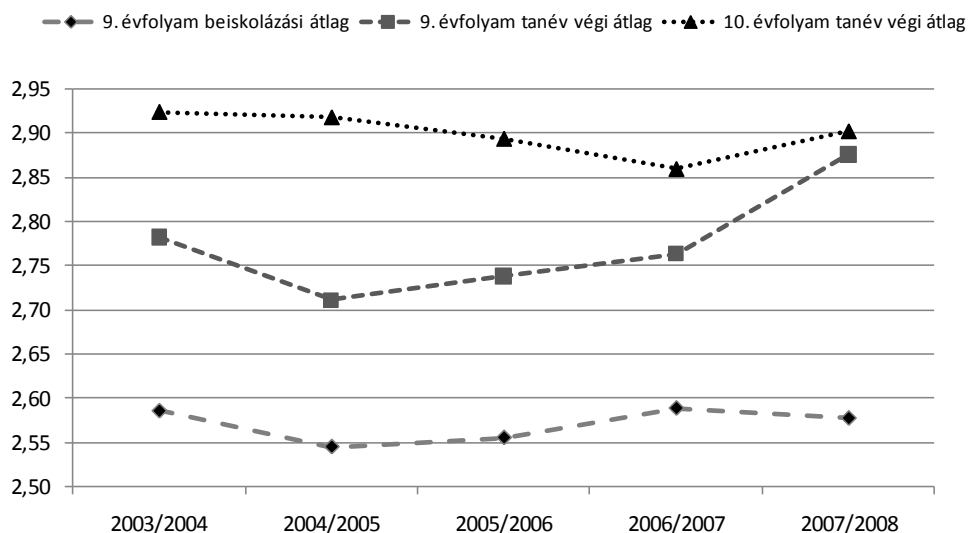
Az osztályok minimális átlagos létszáma ugyan alig közelíti meg a törvényes kereteket, de ez az alacsony osztálylétszám a szakiskolai képzésben fellépő motiválatlanság, gyenge eredmény, és nevelési gondok miatt kimondottan a „kellemesebb” munkakörülmények közé tartozik. Szakiskolában a jellemző problémákat ugyanis csak igen alacsony osztálylétszám mellett lehet kezelni.

1.2. A tanulmányi eredmény változásai

A 9. évfolyamra beiskolázott tanulók átlagos tanulmányi eredményében az elmúlt években jelentős változás nem következett be (a beiskolázási átlag 2,54-2,59 között mozgott) (5-6. ábra). Ez is azt bizonyítja, hogy a leggyengébb tanulók számára ez az iskolatípus jelenti az egyetlen megoldást. Még akkor is, ha a tanulmányi átlag a jelentős szélsőségek eltakarása mellett iskolánként eltérő és igen sok szubjektivitást is tartalmaz, mégis elmondható, hogy már a 9. évfolyam végére (2,71-2,88) bekövetkezik mintegy 0,3 javulás, a 10. évfolyam végére pedig a javulás (2,86-2,92) további 0,2. Természetesen az egyes évfolyamokon az egyének sajátos teljesítménye miatt az erősödés mértékében eltérések mutatkoznak. 2007-től pedig az eredményekben jelentősebb javulás figyelhető meg, aminek tendencia jellege azonban még nem bizonyítható.

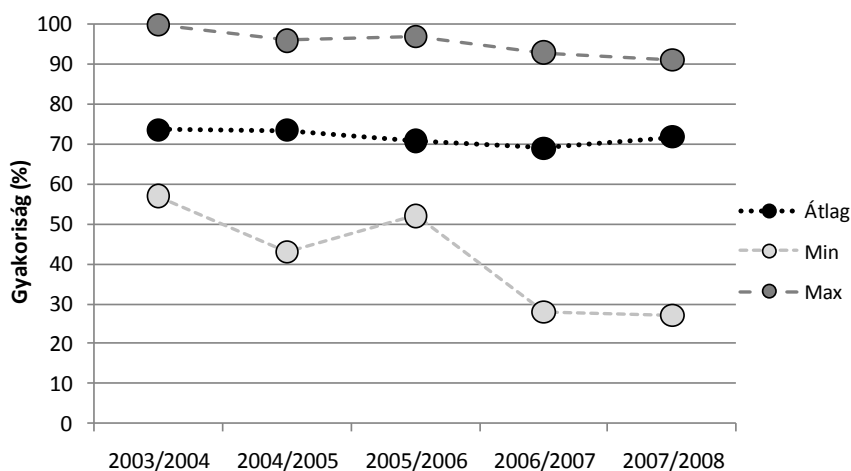
5. ábra. A vizsgált tanulók átlagos tanulmányi eredményének alakulása

6. ábra. A tanulók beiskolázási, a 9. és 10. évfolyam tanév végi tanulmányi átlagának alakulása

1.3. A lemorzsolódás változásai

A 9. évfolyamra első alkalommal beiratkozott tanulókból a 10. évfolyamot elvégző tanulók aránya arra utal, hogy a tanulók nagy részének az iskolai útja (átlag, viselkedés) sima, s ők azok, akik átlagosan körülbelül 70-74 százalékos arányban sikeresen el is végzik az iskolát (7. ábra). Az iskolák egy kisebb részében a tanulók - az évek során ugyan csökkenő tendenciát mutatva, de megközelítőleg 90 százalékosan - sikeresen elvégzik az iskolát (csak 10% morzsolódik le). Ők lehetnek azok, akiknek megvan az esélyük, hogy jó szakemberek legyenek és viselkedésükkel, kommunikatív készségükkel szakmai tudásukat jól el is fogják tudni adni a munkaerőpiacon.

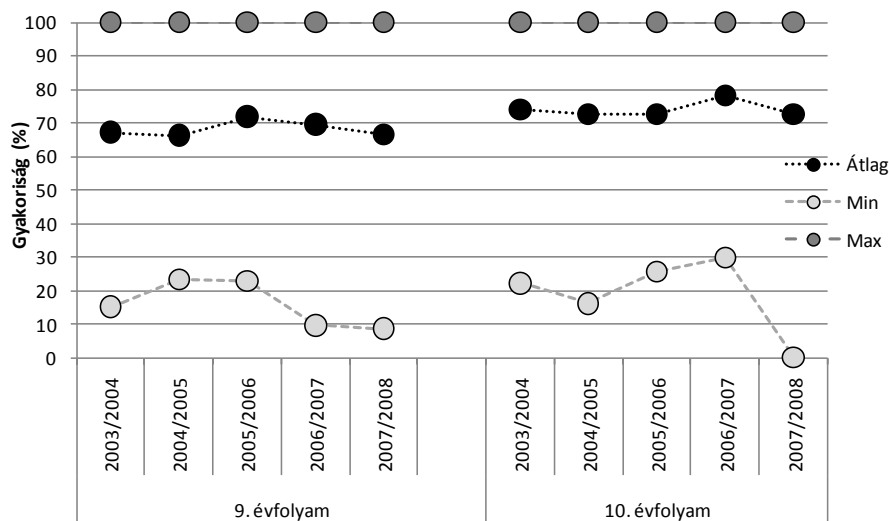

7. ábra. A 9. évfolyamra első alkalommal beiratkozott tanulókból a 10. évfolyamot elvégző tanulók arányának alakulása

A probléma azonban azokkal a tanulókkal van, akik bár csökkenően ugyan, mégis csak lemorzsolódnak, szakképzetlenül kerülnek a munkaerőpiacra. Még ha kezdetben találnak is munkát, szakképzettség hiányában őket fogják leghamarabb elküldeni. Ez a tendencia velük egyre gyakrabban fog megtörténni, tehát ők a veszélyeztetett, lecsúszó rétegek.

Ezt az állításunkat támasztják alá a kérdőíves felmérésben feltett egyéb kérdéseink. Például az iskolai könyvtárba beírt tanulók közül 9. évfolyamon a legszegényebbeknek csak 20, illetve 10 százaléka jár könyvtárba (8. ábra). Tizedik évfolyamra pedig kialakul egy

réteg, aki a könyvtárat nem is használja. Ez a jelenség azért is nagyon szomorú, mert tudjuk, hogy a könyvtárba beiratkozottak egy része az egész tanév alatt sem kölcsönöz könyvet, illetve a gyakorlatban nem használja (nem veszi igénybe) a könyvtár szolgáltatásait.

8. ábra. Az iskolai könyvtárba beírt szakiskolai tanulók arányának alakulása

1.4. Csoportbontás

Az elmúlt öt év alatt a vizsgált iskolák osztályai közül 9. évfolyamon a matematika csoportbontásba bevont osztályok aránya 73 százalékról 64 százalékra csökkent, 10. évfolyamon az arány 54-55 százalék körül stagnál (2. táblázat). Tehát a matematikát kiemelten használó műszaki szakiskolák az SZFT I-II. fejlesztés ellenére sem tudták növelni a csoportbontásból adódó differenciált vagy egyéni fejlesztési lehetőségek kihasználását.

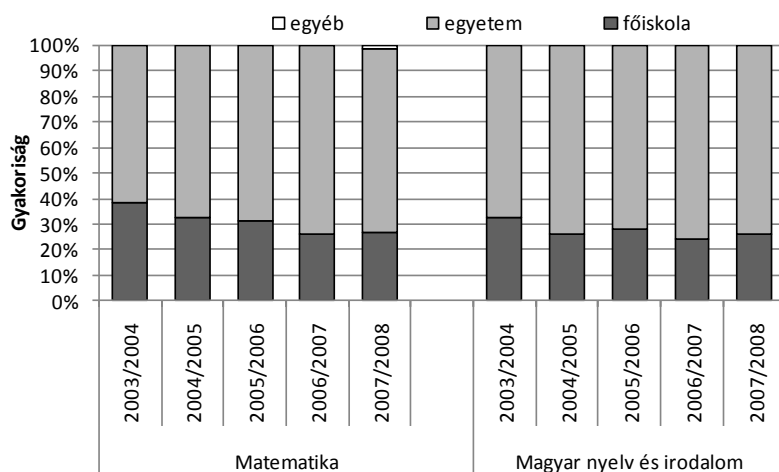
2. táblázat. A vizsgálatban szereplő csoportbontásban érintett osztályok aránya (%)

	9. évfolyam					10. évfolyam				
	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Matematika	31	28	33	35	36	21	24	26	30	29
Magyar nyelv és irodalom	2	2	4	15	21	3	2	2	11	13

Valami elmozdulás a magyar nyelv és irodalom területén a szövegértés és szövegalkotás gyakorlása terén mutatkozik 2006-tól, mert mind a 9., mind a 10. évfolyamon a csoportbontások száma megszorozódott. 9. évfolyamon az osztályok 37 százalékában, 10. évfolyamon az osztályok 22 százalékában tanítják bontott csoportokban a szövegértést, ami más tantárgyak, ismeretek megértését is segíti talán.

1.5. A tanárok végzettsége

Adatgyűjtésünk során megvizsgáltuk a pedagógusok végzettségének változásait (9. ábra). Megállapítható, hogy a szakiskolában matematikát tanító tanárok között mérsékelten nő az egyetem végzett tanárok aránya. Nagyjából ugyanez a tendencia figyelhető meg a magyar nyelv és irodalom területén is. Sőt ma már a tanárok háromnegyede mindkét szakterületen egyetem végzett szaktanár.

9. ábra. A vizsgált két tárgyat oktató pedagógusok végzettség szerinti megoszlása

A matematikatanároknál valamivel nagyobb a fluktuáció, mint a magyartanárok körében (3. táblázat). Az viszont biztos, hogy az utóbbi két évben (2006-tól) mindkét szakterületen felerősödni látszik a pedagógus-fluktuáció, ami arra utal, hogy gond van, hiszen a nehezen munkahelyet változtató pedagógusok általában (tanulmányi, viselkedési) problémák idején szoktak megmozdulni. Tehát a pedagógusok mozgolódása a problémák megoldatlanságára utal. Az egyetemi végzettség szaporodásával a tanárok inkább a munkahelyüket igyekeznek bebiztosítani, és nem elsősorban a pedagógusok iskolai végzettségétől függhet a tanulók teljesítménynövekedése. Vagyis a főiskolai végzettségű tanár ugyanolyan jó eredményeket tud elérni a szakiskolai oktatásban, mert az eredmény sokkal jobban függ az egyéni bánásmódtól és a tanítási, módszertani sokszínűségtől, mint a pedagógus iskolai végzettségétől.

3. táblázat. A tanári fluktuáció a vizsgált két tárgy vonatkozásában

	Matematika					Magyar nyelv és irodalom				
	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Belépett	7	4	10	5	9	6	6	8	8	14
Kilépett	5	1	3	8	13	2	4	9	8	6
Változás	2	3	7	-3	-4	4	2	-1	0	8

A fentieket támasztja alá, a 30 órás akkreditált módszertani továbbképzésen részt vett pedagógusok aránya (4. táblázat).

4. táblázat. A vizsgált tárgyat tanító pedagógusok közül legalább 30 órás akkreditált módszertani továbbképzésen részt vett pedagógusok aránya (%)

	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Matematika	22	24	32	32	29
Magyar nyelv és irodalom	18	30	39	36	35

Mindkét vizsgált szakismereti körben a tanárok 22-32, illetve 18-39 százaléka részt vett módszertani továbbképzésen. Valószínű ez az öröndetes növekedés befolyásolja a tanulói teljesítmények mérsékelt javulását. Természetesen a vizsgálatból az nem derül ki, hogy a tanárok a megtanult, felelevenített módszertani eszköztárat milyen arányban használják a mindennapi gyakorlatban. Illetve az egyes iskolákban a matematika-magyar mód-

szertani megújulást követi-e a többi tantárgy megújulása is? Vagyis a tanulók már mennyire tartják elfogadhatóbbnak, eredményesebbnek, partneribbnek a pedagógusok korszerű módszertani közeledését.

1.6. A szakiskolai tanulók családi háttere

Míg 9. évfolyamon a szakiskolai tanulók 40-50 százaléka, addig 10. évfolyamon a tanulók 33-50 százaléka jogosult ingyenes tankönyvre (5. táblázat). Az ingyenes étkezésre jogosultak aránya 20 százalék alatt marad mindkét évfolyamon. Mindkét általunk vizsgált tényező arra utal, hogy a tanulók nagy arányának családja anyagilag a létbizonytalanság háttérén él, nincs ereje, hite, motivációja arra, hogy gyermekére kellő mértékben odafigyeljen, hogy gyermekének minta és példaképe legyen a mindennapi tevékenység, a jövőorientáltság tekintetében. Ezért van az, hogy a szakiskolai képzés a tanulók problémás hányadával (lemorzsolódók, leggyengébbek, akik alig fejleszthetők tanórán kívüli tevékenységgel is) a halmozottan hátrányos tanulókkal alig tud mit kezdeni. Ezek azok a tanulók, akik között a pedagógusok csak egyéni bánásmóddal, egyéni oktatási stratégiával és egyéni törődéssel tudnának fejlődést elérni. Kérdés, hogy ehhez a humánerőforrás (képzettség, motiváció, hit, elkötelezettség) a pedagógusok részéről megvan-e?

5. táblázat. A vizsgálatban érintett ingyenes tankönyvre és ingyenes étkezésre jogosult tanulók aránya (%)

	9. évfolyam					10. évfolyam				
	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
Jogosult ingyenes tankönyvre	45	36	47	45	41	33	35	40	49	46
Jogosult ingyenes étkezésre	12	16	13	8	4	9	21	13	13	9

2. A szakiskolák fejlesztési lépései

2.1. A fejlesztés eddigi jellemzői

A 26 választ adó szakiskola fejlesztési tevékenységét megvizsgálva, megállapítható, hogy egyharmaduk nagyon sokfajta, többoldalú fejlesztést végez, míg az iskolák kétharmada a felsoroltakból csak egy-két fajta tevékenységet próbált ki eddig. A sikeresebb oktatás és nevelés érdekében a jövőben a felsorolt fejlesztő tevékenységek közül minél többet kellene minden iskola fejlesztő repertoárjába beépíteni. Tehát a szövegértés fejlesztése céljából az alábbi eszközök javasolhatók:

- korrepetálás, egyéni foglalkozások, a tanulók érdeklődésének megfelelő szövegfeldolgozású tanmenetek használata. A kompetenciafejlesztést, a kompetenciamérést oktató-nevelő munkánk középpontjába kell állítani; ezt a szemléletet el kell fogadtatni a tanulókkal, szülőkkel, pedagógusokkal egyaránt; a szövegértési és matematikai kompetencia fejlesztése minden pedagógus és tantárgy oktatási feladata; továbbra is képviselni kell a sajátos nevelési igényű tanulók érdekeit a mérés során.
- A mérési eredmények megismerése és elemzése segítheti a tanárokat egy fejlesztési terv összeállításában, ugyanis a feladatonkénti elemzések megmutatják, hogy mely feladatok bizonyultak nehéznek, mely feladatoknál voltak jobbak az eredmények. Ezáltal a szövegértés és a matematika területén pontosabb képet kaphatunk a tanulók hiányosságairól.
- A fejlesztési feladatok megfogalmazása és megvalósítása azonban nem csupán a magyar- és a matematikatanárok feladata. Hiszen a szövegértési képesség és a matematikai eszköztudás minden más tantárgyban is fontos szerepet játszik.

- az elért eredményeket javíthatja csoportbontás, lehetőség szerint emelt óraszám, felzárkóztató foglalkozások, tanórán kívüli tevékenység kihasználása
- komoly pedagógus-továbbképzés a legeredményesebb módszerek rendszerbe való kötelező bevitele, például: projektmódszer, múzeumpedagógia, epochális oktatás, szókincsfejlesztő játékok, szinonimaszótár használata, mediáció szintén fejlődést indukálhat
- figyelemre méltó fejlesztési lehetőség rejlik a rövid tudományos értekezések értelmezésében, egyéni fejlesztési tervek készítésében, a differenciált oktatásban
- rendszeresen, de váltakozva (a változatosság kedvéért) használhatók a közös olvasás, a szómagyarázat, a vázlatfüzet vezetése
- A felsorolt fejlesztő eszközöket azonban mindig egészítse ki: a pozitív motiváció, a tanári következetesség, a rendszeres számonkérés, a lényegkiemelő tanári feldolgozás vagy összefoglalás, mint rövid, de példaértékű tanulásirányítási forma.

A matematikai készségek képességek fejlesztésében kiemelt szerepet játszanak:

- a tanári továbbképzések legalább munkaközösségi szinten, a szakmai tapasztalatcserék, a tematikus konferenciák, a minden matematikatanár által használható feladatbankok közös összeállítása és a tanulásmódszertannal való munkaközösségi foglalkozás. Fontos fejlesztési lehetőség rejlik a korszerű szakmai, így a mindennapi matematikai feladatok kidolgozásában, esetleg iskolák közötti cseréjében.
- leggyakrabban használt és továbbra is folytatható módszerek a korrepetálás, a felzárkóztató foglalkozások, az egyéni fejlesztések, a csoportbontás és a házi versek lebonyolítása
- javasoljuk általánossá tenni a kompetenciaalapú tantervek és a modern módszerek, eszközök használatát, mint: differenciált oktatás, projektmódszer, kooperatív oktatás, kiselőadások, epochális oktatás.
- a matematikában is kiemelt fejlesztési terület legyen a logika használata, a problémamegoldás, a szabálykövetés és a szakmai kommunikáció gyakoroltatása.

2.2. A vizsgált iskolák részvétele a központi Szakiskolai Fejlesztési Programban

A Szakiskolai Fejlesztési Programban a vizsgálatba bevont fővárosi fenntartású szakiskolák mintegy fele részt vett. Az iskolák nem egyforma mértékben vettek részt a programban, de egyéni fejlesztéseik szinte az egész programot felölelték. Tehát a 12 iskolából érdemes lenne egy fejlesztési műhelycsoportot kialakítani, összegezni a tapasztalatokat és szakiskolai műhelyfoglalkozás keretében a fejlesztést átadni a szakiskolák másik, a programban még részt nem vevő csoportjának. Ezen keretek alkalmasak lennének arra, hogy felhívják a tanárok figyelmét minden tantárgy tekintetében a TAN-TÁR és az Egység segítő kiadványok feladataira, ezzel is népszerűsítve a kompetenciafejlesztés szükségességét.

A Fejlesztési Program fent említett továbbfejlesztésében, elterjesztésében rejlő további lehetőségek:

- a projekt órák érdekesebbek, a tanulók érdeklődőbbek, motiváltabbak
- a program következtében csökken a bukás, a lemorzsolódás aránya
- több idő jut korrepetálásra, egyéni foglalkozásokra
- fejlődött a kommunikációs készség, megismerték a tanulási technikákat és a kooperatív technikát, nőtt a tanárok, tanulók együttműködési készsége
- a korszerű módszerek javították a tanulók érdeklődését, motivációját, csökkent a hiányzás, a tanulási kudarcok száma
- terjedt a közösségi szellem és a segítségnyújtás.
- az iskolák egymástól tanulását ki lehet terjeszteni a fejlesztésbe be nem vont iskolákra is
- közkinccsé tehető a letölthető projektek, a módszertani kiadványok anyagai, amivel az órák érdekesebbé válnak, a szakiskolai tanárok pedig ismét sikeresebbé és magabiztosabbá lesznek.

A felsoroltak tehát arra utalnak, hogy az SZFP I-II. program segítette a tanulók eredményeinek javulását, a lemorzsolódási arány csökkenését. A nyertes pályázatok segítségével a pedagógusok lehetőséget kaptak módszertani kultúrájuk fejlesztésére, illetve megújítására, segítették továbbá a kompetenciaalapú oktatás bevezetését, a kooperatív tanítási módszerek megismerését és alkalmazását.

A fejlesztés harmadik lépése lehetne az SZFP programokból nyert jó gyakorlatok tudatos elterjesztése, átadása a programból kimaradt iskolák számára. Ez a fejlesztés ugyanakkor nem tudná az oktatástechnikai felszerelések és a multimédiás eszközhordozók elterjesztését támogatni, de a fenntartó figyelmét e kérdés irányába lehet terelni.

2.3. A segédeszközök felhasználási gyakorisága

A 6. táblázat azt mutatja, hogy a 26 szakiskola a matematika és a magyar nyelv és irodalom órákon milyen gyakorisággal (ha minden iskolának minden tantárgyból egy szavazata lett volna) és milyen arányban használja az egyes segédeszközöket.

6. táblázat. Az alkalmazott segédeszközök felhasználási gyakorisága és aránya a tanórák 100 százalékában

Alkalmazott segédeszköz	Matematika	Magyar nyelv és irodalom
Tankönyv, lexikon, munkafüzet	100+80+100+60+50+100	100+70+90+100+100+60+10
Könyv, újság, szótár	5	10+30+10+60
Szöveggyűjtemény, függvénytábla	50+30+20+100	90+70+80+30+30+100
Tantervi segédlet	90	90
Projektor, laptop	20+10+20+35+52+35+10+2	20+5+15+50+40+12+20+6+20+18+40+3
Aktív tábla, számítógépes program	5+10+5+10	8+15+10
Írásvetítő	25+5+10+10	15+20+10
Video, magnó, CD, DVD film	1+5+20+20+10	10+10+15+20+10+8+40+20+20+15+20+5+20+20+30+15
Internet	2	30+2
Kocka, körző, vonalzó, műanyag test, hangoskönyv, táblák	60+60+20+40+10+15+95+15+10+10+80+5+5+10	10+95+10+30+5+3
Feladatlap, fólia	10+20+35+30+50	15+60+20+30+50
Zsebszámológép	80+50+80+100	
Toll, kréta, kártya, dominó, mérőeszköz	90+20+15+10+20	90
Prezentáció, médiaterem	20+10	25+20
Szemléltetés, társasjáték, projekt doboz	50+20+10	20+10
Zenehallgatás		10

Már az a tény, hogy ki milyen segédeszközt sorolt fel, mutatja a szemléltetés, munkáltatás színvonalát. Újszerűnek a projektor, laptop, a számítógépes program, az írásvetítő, video, magnó, film, CD, DVD, internet, a prezentáció, a médiaterem, társasjáték, projekt-doboz tekinthető. A szakiskolák által jelzett adatok arra mutatnak, hogy minden iskola a matematika órák átlag 16 százalékában, a magyar órák átlag 18 százalékában korszerű, aktív eszközöket használ. Természetesen az egyes iskolák között a segédanyagok felhasználását, azok korszerűségét tekintve óriási különbségek vannak. Sajnos az iskolák jelentős hányada csak a klasszikus régi eszközöket használja, például tankönyv, munkafüzet, szöveggyűjtemény, függvénytábla, tesztek, táblák, számológép, kréta, kártya és újabban (néhányan) az iskolák egy ötöde a feladatlapok használatával operál.

A fejlesztés érdekében tehát érdemes lenne a szakiskolák eszközellátottságát fokozni. A munkaközösségeknek pedig az eszközfelhasználás lehetőségeivel, nevelő-oktató erejének bemutatásával kell egyre többet foglalkoznia.

3. A gyenge teljesítményhez vezető okok

3.1. Okok tanári szemmel

A szakiskolai pedagógusok a gyenge teljesítményhez vezető okok közül első helyre teszik a tanulók rossz családi háttérét, az érték és a minta, az ellenőrzés hiányát, a családi érdektelenséget, nemtörődömséget, a tanulói bánásmód helytelenségét (7. táblázat).

7. táblázat. A gyenge teljesítmény okai

Okok az említés gyakorisága és fontossága szerint	Öt ok csökkenő fontossági sorrendben a válaszadók jelölése szerint				
	1.	2.	3.	4.	5.
Rossz családi háttér (minta, ellenőrzés hiánya, érdektelenség, nem törődés)	7	9	12	4	2
Tankötelezettség, motiválatlanság	5	7	2	1	-
Gyenge képesség	3	2	5	4	2
Szociokulturális háttér	4	-	-	3	3
Gyenge alap, olvasási készség hiánya	3	2	1	2	1
Hiányos tudás	4	-	1	1	1
Társadalmi motiváció, minta hiánya	1	1	1	-	3
Tanulási technika hiánya	-	-	2	2	1
Hiányzás	-	1	-	1	2
Gyakorlat hiánya	-	-	1	2	1
Média műsorpolitikája	1	-	-	-	1
Nagy osztálylétszám	-	1	-	-	1
Fegyelmezetlenség	-	-	1	-	2
Koncentráció hiánya	-	1	-	-	-
Iskolai kudarcok	-	1	-	-	-
Személyiségzavar	-	-	1	-	1
Felszereltség hiánya	-	-	-	1	-
Tanári felkészültség	-	-	-	-	1

Következő ok a tankötelezettség 18 éves korra való felemeléséből adódik. A leggyengébbek számára a tankötelezettség a túlélés taktikáját jelenti és minimális motiváltságuk is elvész az évek során. Szakiskolában a szakma és a gyakorlat helyett elméleti tanulásra vannak kárhóztatva azok a legfelkészületlenebb tanulók, akik a tanulási technika hiányában csak vegetálnak, s kudarcot kudarcra halmoznak.

Sajnos a gyenge teljesítmény okai között előkelő 3. helyet foglal el a szakiskolai tanulók jó részének gyenge képessége, az hogy jó időben (iskolában, családban) nem kapták meg azt az egyéni segítséget, aminek birtokában felzárkózhattak volna. Képességhiányuk most már olyan mérvű, hogy egy piacképes szakma megszerzése céljából csak igen alapos egyéni fejlesztéssel, társadalmi és otthoni motiváció segítségével tudnák utolérni magukat.

A szakiskolások nagy részének igen problémás a szociokulturális háttere. Ha ezt a problémát, ami a társadalmi lecsúszás, az elszegényedés, az iskolázatlanság és a munkanélküliség gondjaival magyarázható, összeadjuk a családi háttérgondokkal, egy nagyon fontos, szinte legyőzhetetlen gazdasági-társadalmi-szociális gondhalmazt kapunk.

A gyenge teljesítmény okai között 5. helyen szerepel az általános iskolából hozott gyenge alapok, az olvasási készség hiánya, a hiányos tudás. Anélkül, hogy a felelősséget az általános iskolára akarnánk hárítani, megállapítható, hogy a problémák kezelése helyett néha a pedagógusok a kezelni nem tudott problémát a követelmények elengedésével oldják meg. Sajnos a helyzetet tovább rontja az a tény, hogy 8. évfolyam második félévében a „tét nélküli időben” a tanulók még azt a keveset is elfelejtik, értékrendjük pedig tovább

torzul. Ennek a félvnek az intenzív kihasználására érdemes lenne oktatáspolitikai programot kidolgozni.

A szakiskolai tanulók jó részéből a tanárok véleménye szerint a társadalmi motiváció is hiányzik.

- „Munkanélküliség, rossz anyagi helyzet, a kultúra iránti igény hiánya a családban, a törődés, odafigyelés (nincs idő) hiányát néhol pénzzel kompenzálják, alacsony szintű szocializáció”
- „Az alapvető tanuláshoz szükséges értő olvasási, írási és számolási készség hiánya. Ráadásul az általános iskola 8. osztályának második fele tét nélküli: már el van döntve a tanuló továbbhaladása, felesleges tanulni.”
- „Magas induló osztálylétszámok: minimum 28 fő. Magas csoportlétszámok. Az évis-métlők bekerülése az új, induló osztályban csak ront a helyzeten: megmutatják a 'rossz példát', s tudjuk, hogy tinédzserkorban a kortársak befolyása erősebb mindenféle pedagógiai eszköztől.”
- „A szakiskola a szakmák nem megfelelő oktatáspolitikai helyzete miatt a leggyengébb, magatartási, beilleszkedési zavarokkal küzdő gyerekek gyűjtőhelye lett.”
- „A legproblematisabb tanulók számára nincs megfelelő ellátási hely vagy speciális fejlesztési lehetőség az intézményrendszerben.”
- „Társadalmi motiváció hiánya (ha a jó szakmunkások jobban meg lennének becsülve, ha a hiány szakmák nagyobb propagandát kapnának - modern munkavégzés, elhelyezkedési esélyek, stb. - a szakiskolákban tanulók nagy többsége nem érezné úgy, hogy ő csak kényszer pályán van.”
- „Alulmotiváltság - a tanulók többsége az általános iskolában - különböző okok folytán - folyamatosan tanulási kudarcokat szenvedett, ez elvette a kedvüket a tanulástól.”

A többi ok az eddig említettek valamelyikéből következő további probléma. Például a tanulási technika hiányossága az általános munkához való hozzáállás problémáiból adódik, a hiányzás mint ok a családi és szociokulturális háttér gondjaival van összefüggésben stb.

3.2. Az elemzésből összefoglalható okok - mint továbbfejlesztési lehetőségek

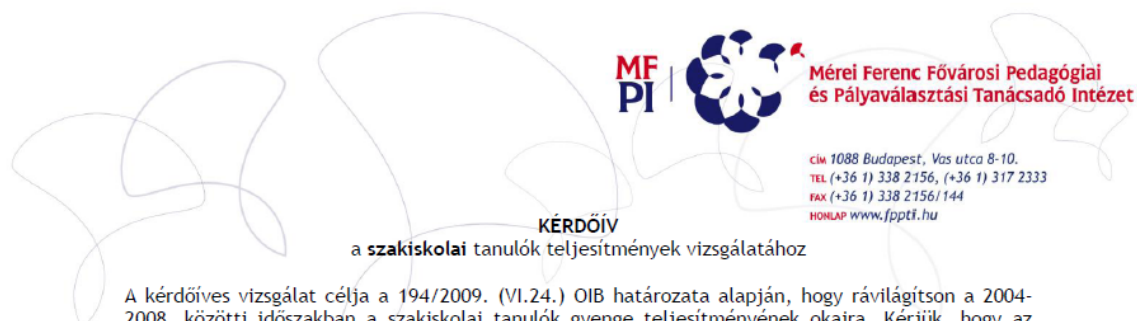
- A szakiskolába jelentkezettek gyenge általános iskolai eredménye.
- A tanulási technikák körüli bizonytalanság (nem tanultak meg jól tanulni).
- Egy részüknek családi háttere aluliskolázott, munkanélküli
- A szülők nem családcentrikusak, így szülői példájuk, erejük, mintakészségük gyenge.
- A legproblémásabb tanulók körében erős a kortárscsoport (sajnos negatív) hatása.
- A szakiskolai oktatásszervezésben nincsenek meg a feltételei az egyéni bánásmódnak, az egyéni stratégia menti fejlesztésnek.
- A pedagógusoknak nemcsak módszertani, de pszichológiai, kommunikációs tréning is egyre nagyobb arányban kellene részt venni.
- A szakórak egy részét tömbösítve, vagy iskolán kívüli keretekben kellene szervezni (múzeum stb.) felkeltve így a tanulók érdeklődését és figyelmét újabb és újabb szakmai, emberi értékek, jelenségek iránt.
- Minden szakiskolában több pszichológusra, fejlesztő pedagógusra volna szükség (a normatív finanszírozás újragondolásával).
- Az iskolákban nem pedagógusoknak, hanem szakszerű művelődésszervezőknek kellene gazdag programokkal szabadidős tevékenységet szervezni, vezetni, irányítani.

Az elemzésből az a tanulság vonható le, hogy bár az iskolatípusok összehasonlításában a szakiskolai tanulók eredménye a leggyengébb, a fővárosi fenntartású szakiskolások teljesítménye az elmúlt 5 évben jelentősen nem romlott. Igaz a szakiskolai fejlesztési programok SZFP I-II. eredményei sem az elvárható módon mutatkoznak.

Tehát a szakiskolákkal kapcsolatos problémák nem annyira oktatási, mint viselkedési, magatartási, kommunikációs, értékrendi problémák. Mindez leképezi az általános, oktatással kapcsolatos társadalmi aggodalom, értéktelenedés, elégedetlenség problematikáját.

4. Melléklet

1. sz. melléklet

**Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai
és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet**

Cím 1088 Budapest, Vas utca 8-10.
TEL (+36 1) 338 2156, (+36 1) 317 2333
FAX (+36 1) 338 2156/144
HONLAP www.fppti.hu

KÉRDŐÍV a szakiskolai tanulók teljesítmények vizsgálatához

A kérdőíves vizsgálat célja a 194/2009. (VI.24.) OIB határozata alapján, hogy rávilágítson a 2004-2008. közötti időszakban a szakiskolai tanulók gyenge teljesítményének okaira. Kérjük, hogy az alábbi kérdőív kitöltésével járuljon hozzá a vizsgálat sikeres lebonyolításához. A kérdések kizárólag a szakiskolai tanulókra és az őket tanító tanárookra vonatkoznak.

A kitöltött űrlapot csatolt fájlként legkésőbb **2009. október 5-ig** a meres@fppti.hu e-mail címre küldje el.

Támogató együttműködését köszönjük.

Sárik Zoltán
igazgató

Az intézmény OM azonosítója:

Szakiskolai tanulócsoportok létszáma (fő)

Tanulócsoport jele		2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
9. évfolyam						
9. évfolyam összesen						
10. évfolyam						
10. évfolyam összesen						

A tanulók átlagos tanulmányi eredménye

	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
9. évfolyam beiskolázási átlag					
9. évfolyam tanév végi átlag					
10. évfolyam tanév végi átlag					

Az előző tanévben első alkalommal a 9. évfolyamra beiratkozott tanulók hány százaléka végezte el a 10. évfolyamot az adott tanévben?

	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
10. évfolyamot elvégzettek aránya					

Fejtse ki, milyen (saját iskolai, vagy központi) fejlesztő tevékenységet végeztek az egyes területeken!

Szövegértés:

Matematika

Milyen programokban vettek részt? Kérjük, a megfelelő helyre tegyen egy X jelet!

SZFP I.

SZFP II.

Egyéb:

Az Ön iskolája az SZFP keretében miben (pl.: „A” komponens; „B” komponens; a hátrányos helyzetűek reintegrációja stb.) vett részt?

A fenti programok mennyiben és hogyan segítették elő a tanulók fejlesztését?

Soroljon fel csökkenő fontossági sorrendben öt okot, mely a szakiskolai tanulók gyenge teljesítményéhez vezet!

Tárgyi feltételek

Hány szakiskolás beírt tagja volt az iskola könyvtárának?

	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
9. évfolyam					
10. évfolyam					

Csoportbontás a vizsgált tantárgyak oktatásában

		2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
		a csoportbontásban érintett osztályok száma				
Matematika	9. évfolyam					
	10. évfolyam					
Magyar nyelv és irodalom	9. évfolyam					
	10. évfolyam					

Soroljon fel az oktatásban alkalmazott segédeszközöket és jelölje meg, a tanórák hány százalékában alkalmazzák a pedagógusok azokat!

Segédeszköz megnevezése	Felhasználásának aránya a tanórák 100%-ában	
	a <i>matematika</i> oktatásában	a <i>magyar nyelv és irodalom</i> oktatásában

Szociális háttér

Hány tanuló volt jogosult ingyenes tankönyvre?

	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
9. évfolyam					
10. évfolyam					

Hány tanuló volt jogosult ingyenes étkezésre?

	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
9. évfolyam					
10. évfolyam					

Személyi

A vizsgált két tárgyat tanító pedagógusok végzettsége (fő)

		2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
Matematika	főiskola					
	egyetem					
	egyéb:					
Magyar nyelv és irodalom	főiskola					
	egyetem					
	egyéb:					

A vizsgált két tárgyat tanító pedagógusok részvétele akkreditált, legalább 30 órás módszertani továbbképzésben az adott tanévben (fő)

	2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
Matematika					
Magyar nyelv és irodalom					

Tanári fluktuáció a két tárgy vonatkozásában a vizsgált éveken

		2003/2004.	2004/2005.	2005/2006.	2006/2007.	2007/2008.
Mate-matika	belépett					
	kilépett					
Magyar nyelv és irodalom	belépett					
	kilépett					

A vizsgálat témájával kapcsolatos egyéb vélemény, észrevétel, megjegyzés:

2. sz. melléklet

Adatot szolgáltató iskolák

Arany János Műszaki Szakközépiskola és Szakiskola
Bánki Donát Közlekedésgépészeti Szakközépiskola és Szakiskola
Bókay János Humán Kéttannyelvű Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnázium
Csepeli Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola
Csonka János Műszaki Szakközépiskola és Szakiskola
Dobos C. József Vendéglátóipari Szakképző Iskola
Eötvös Loránd Szakközépiskola és Szakiskola
Erzsébet Királyné Szolgáltató és Kereskedelmi Szakközépiskola és Szakiskola
Fodor József Szakképző Iskola és Gimnázium
Ganz Ábrahám Kéttannyelvű Gyakorló Szakközépiskola és Szakiskola
Giorgio Perlasca Kereskedelmi, Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola
Gundel Károly Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Szakképző Iskola
Hallássérültek Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthona - **a vizsgálati cél miatt az összesítésnél NEM vettük figyelembe**
Harsányi János Gazdasági Szakközépiskola és Szakiskola
Kanizsay Dorottya Egészségügyi Szakképző Iskola és Gimnázium
Magyar Gyula Kertészeti Szakközépiskola és Szakiskola
Modell Divatiskola Iparművészeti Ruha- és Textilipari Szakközépiskola és Szakiskola
Öveges József Gyakorló Középiskola és Szakiskola
Pesti Barnabás Élelmiszeripari, Szakképző Iskola és Gimnázium
Petrik Lajos Két Tanítási Nyelvű Vegyipari, Környezetvédelmi és Informatikai Szakközépiskola
Simmelweis Ignác Humán Szakképző Iskola és Gimnázium
Szász Ferenc Kereskedelmi Szakközépiskola és Szakiskola
Szily Kálmán Kéttannyelvű Műszaki Középiskola, Szakiskola és Kollégium
Than Károly Ökoiskola Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola
Varga István Kereskedelmi, Közgazdasági Szakközépiskola és Szakiskola
Wesselényi Miklós Műszaki Szakközépiskola és Szakiskola
Ybl Miklós Építőipari Szakképző Iskola

Jelezte, hogy nem tölti ki

Verebély László Szakközépiskola és Szakiskola	2008/2009. tanévben volt először szakiskolai osztálya
Jaschik Álmos Művészeti Szakképző Iskola	2009/2010. tanévben nincs szakiskolai osztály